

MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA TA'LIMY O'YINLAR VA ULARNING AHAMIYATI

Texnologiya menejment kommunikatsiya instituti

«Pedagogika va psixologiya» kafedrası o'qituvchisi

Eshmamatova Sitora Tuyg'un qizi

MTS 23-102- gurux talabasi

Olimjonova Robiya Alisher qizi

Annotatsiya: Mazkur maqolada maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ta'limiy o'yinlardan foydalanishning nazariy va amaliy jihatlari yoritilgan. O'yin faoliyatining bolaning shaxsiy rivojlanishidagi o'rne, pedagogik texnologiyalar bilan uyg'unligi, shuningdek, o'yin orqali tarbiyalanuvchilarda ijodkorlik, mustaqil fikrlash va ijtimoiy moslashuv jarayonlari shakllanishi tahlil qilingan. Maktabgacha ta'lim muassasalarida o'yinli metodik yondashuvni joriy etishning afzalliklari va zamonaviy shakllari haqida fikr yuritilgan.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim, ta'limiy o'yin, pedagogik texnologiya, rivojlanish, tafakkur, kreativlik, motivatsiya, shaxsiy yondashuv.

Inson shaxsining shakllanishida maktabgacha yosh davri eng muhim bosqichlardan biridir. Shu davrda bola atrof-muhitni o'rganadi, hissiy kechinmalari boyiydi, tafakkuri va nutqi rivojlanadi. Bolaning tabiiy ehtiyoji bo'lgan o'yin faoliyati uning bilish jarayonining asosi sanaladi. Shu sababli, zamonaviy pedagogika ta'lim jarayonini o'yin orqali tashkil etishga alohida e'tibor qaratmoqda.

O'zbekiston Respublikasida maktabgacha ta'lim tizimini modernizatsiya qilish yo'lida "Maktabgacha ta'lim to'g'risida"gi Qonun, "Ilk qadam" davlat dasturi hamda yangi pedagogik texnologiyalar joriy etilmoqda. Ularning barchasida o'yin faoliyati bolani rivojlantirishning asosiy vositasi sifatida qaraladi.

O'yin faoliyatining psixologik-pedagogik mohiyati

O‘yin – bu bolaning tabiiy faoliyati bo‘lib, u orqali bola o‘zini, atrofdagi dunyoni va undagi munosabatlarni o‘rganadi. Psixolog L.S. Vygotskiy ta’kidlaganidek, “bola o‘yinda har doimgidan yuqoriroq darajada harakat qiladi.” Bu degani, o‘yin jarayonida bola o‘z imkoniyatlarini kengaytiradi, hayotiy tajribani model tarzida sinab ko‘radi.

Pedagogik nuqtai nazardan o‘yin faoliyati bolaning quyidagi jihatlariga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi:

aqliy (fikrlash, tafakkur, diqqat, xotira, tasavvur);

ijtimoiy (hamkorlik, muloqot, o‘zaro yordam);

jismoniy (harakat koordinatsiyasi, reflekslar);

hissiy (his-tuyg‘ularni ifodalash, o‘zini boshqarish).

Shunday qilib, o‘yin faoliyati bolani har tomonlama rivojlantirish uchun eng tabiiy va samarali pedagogik vositadir.

Ta’limiy o‘yinlarning turlari va ularning vazifalari

Ta’limiy o‘yinlar maqsadiga ko‘ra bir nechta turlarga ajratiladi:

1. Didaktik o‘yinlar – bu o‘quv materiallarini o‘yin shaklida o‘zlashtirishga xizmat qiladi (masalan, “Rangni top”, “Shaklni tanla”, “So‘zni davom ettir”).

2. Rolli o‘yinlar – bolalar hayotdagi turli kasblar va rollarni o‘ynash orqali ijtimoiy tajriba orttiradilar (“Shifokor va bemor”, “Do‘konchi va xaridor”).

3. Harakatli o‘yinlar – jismoniy rivojlanish, muvofiqlashtirish va tezkorlikni oshiradi (“Kim tezroq?”, “Qo‘lni top”).

4. Stol o‘yinlari va konstruktorlik o‘yinlari – tafakkur, muammoli fikrlash va ijodkorlikni rivojlantiradi (“Pazl yig‘amiz”, “Konstruktor yasaymiz”).

5. Axborot texnologiyalariga asoslangan o‘yinlar – raqamli platformalar, interaktiv doskalar orqali o‘tkaziladigan o‘yinlar bo‘lib, zamonaviy o‘quv jarayoniga moslashgan.

Har bir o'yin turining o'ziga xos maqsadi bor. Muhimi, pedagog o'yin mazmunini bolalarning yosh xususiyatlari, bilish darajasi va mavzuga mos holda tanlay olishi kerak.

O'yin texnologiyalarining ta'lim jarayonidagi o'rni

Bugungi kunda ta'limiy o'yinlar innovatsion pedagogik texnologiyalar bilan uyg'unlashgan. O'yinlar orqali o'qitish metodlari bolalarda bilim olishga bo'lgan qiziqishni kuchaytiradi. An'anaviy dars shaklidan farqli ravishda, o'yin jarayonida bola passiv tinglovchi emas, balki faol ishtirokchi sifatida qatnashadi.

O'yinli texnologiyalar o'quvchi shaxsining ichki motivatsiyasini uyg'otadi, bilimni mustahkamlashni tabiiy jarayonga aylantiradi. Misol uchun:

“Bilimlar sayohati” o'yini orqali bolalar yangi mavzuni bosqichma-bosqich o'zlashtiradi;

“Mantiqiy zanjir” o'yini tafakkur va mantiqni rivojlantiradi;

“Kichik olimlar laboratoriyasi” o'yini esa tajriba o'tkazish orqali ilmiy fikrlashni shakllantiradi.

Pedagog bu o'yinlarni tashkil etishda metodik rejalashtirish, kuzatuv va tahlil usullarini ham qo'llaydi.

O'yinlar orqali ijtimoiy va hissiy rivojlanish

O'yin bolalar o'rtasida ijtimoiy aloqalarni shakllantiradi. Jamoaviy o'yinlarda ular o'z fikrini ifoda etish, boshqalarni tinglash, nizolarni hal qilish, qoidaga rioya qilishni o'rganadilar. Bu jarayonlar keyinchalik maktab davrida ham ijtimoiy moslashuvni osonlashtiradi.

Shuningdek, o'yin hissiy rivojlanishga katta ta'sir ko'rsatadi. Bola o'yin orqali o'z his-tuyg'ularini ifoda etadi, o'zini boshqarishni o'rganadi, bu esa psixologik barqarorlikni shakllantiradi. Masalan, “Kayfiyatni top” o'yini bolalarda empatiya va boshqalarni tushunish qobiliyatini rivojlantiradi.

Tarbiyachi va ota-onalarning o‘rni

O‘yinli ta’lim samarasi ko‘p jihatdan pedagog va ota-onaning hamkorligiga bog‘liq. Tarbiyachi:

o‘yinning maqsadini aniq belgilashi;

o‘yin qoidalarini tushuntirishi;

natijani baholashi;

har bir bolaga individual yondashuvi zarur.

Ota-onalar esa bolaga uyda o‘yin uchun sharoit yaratishi, o‘yinchoqlarni tanlashda e’tiborli bo‘lishi kerak. Bolaning o‘yin jarayonidagi qiziqishini rag‘batlantirish ularning ijtimoiy va intellektual rivojini jadallashtiradi.

Ta’limiy o‘yinlar – bu bolalarning tabiiy qiziqishi asosida bilim berishning eng samarali usuli hisoblanadi. O‘yin orqali bola mustaqil fikrlaydi, yangi bilimlarni o‘zlashtiradi, muloqot ko‘nikmasini oshiradi va shaxs sifatida shakllanadi.

Maktabgacha ta’lim tashkilotlarida o‘yinli ta’limni keng joriy etish: ta’lim sifatini oshiradi;

bolalarda ijodiy tafakkur va ijtimoiy faollikni rivojlantiradi;

zamonaviy pedagogik yondashuvlarni amaliyotga tatbiq etadi.

Demak, o‘yin – bu bola hayotining bir qismi emas, balki uning ta’limi va tarbiyasining markaziy unsuri sifatida qaralishi zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Karimova R. “Maktabgacha ta’lim psixologiyasi.” – Toshkent: O‘qituvchi, 2021.
2. Yusupova N. “Bolalar o‘yin faoliyatida ta’limiy yondashuvlar.” – Samarqand: SamDU nashriyoti, 2020.
3. Vygotskiy L.S. “O‘yin va bolaning rivojlanishi.” – Moskva, 1984.

4. Nurmatova M. “Maktabgacha ta’limda innovatsion pedagogik texnologiyalar.” – Toshkent: Fan va texnologiya, 2022.
5. Abdullayeva D. “Bolalar psixologiyasida o‘yin faoliyatining ahamiyati.” – Toshkent, 2023.
6. O‘zbekiston Respublikasi “Maktabgacha ta’lim konsepsiyasi”. – Toshkent, 2019.